

МЕХАНІЗМИ АДАПТАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ДО ВИКЛИКІВ МІЖНАРОДНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

MECHANISMS OF FINANCIAL MANAGEMENT ADAPTATION TO THE CHALLENGES OF INTERNATIONAL ECONOMIC INTEGRATION OF SOCIO-ECONOMIC SYSTEM

УДК 336.1:339.92:005.21

DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastruct84-7>

Протопопова Н.А.

старший викладач кафедри
соціально-економічних дисциплін,
Дніпровський державний університет
внутрішніх справ

Бублей Г.А.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри міжнародних
економічних відносин,
управління та адміністрування,
Запорізький інститут економіки
та інформаційних технологій

Гнеушева В.О.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри міжнародних
економічних відносин,
управління та адміністрування,
Запорізький інститут економіки
та інформаційних технологій

Protopopova Nataliia

Dnipro State University of Internal Affairs

Bublei Halyna

Zaporizhzhia Institute of Economics
and Information Technologies

Hnieusheva Viktoriia

Zaporizhzhia Institute of Economics
and Information Technologies

У статті розглядаються теоретичні засади та практичні аспекти механізмів адаптації управління фінансами до викликів міжнародно-економічної інтеграції соціально-економічних систем. Проаналізовано динаміку основних агрегатів платіжного балансу України за 2023–2024 роки, зокрема тенденції експорту, імпорту та балансу поточних операцій. Визначено вплив зовнішньоекономічних факторів на формування фінансової політики держави та окреслено стратегічні напрямки трансформації фінансового управління в умовах глобалізаційного тиску. Обґрунтовано необхідність удосконалення інструментів регуляторної адаптації, підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності та зміцнення макроекономічної стабільності. Особливу увагу приділено ролі інституційних механізмів у забезпеченні стійкості фінансової системи в умовах зростаючих ризиків та викликів.

Ключові слова: фінансове управління, адаптація, міжнародна інтеграція, платіжний баланс, зовнішня торгівля, макроекономічна стабільність, економічна система.

This article explores the mechanisms of financial management adaptation in the context of international economic integration of socio-economic systems, focusing on Ukraine as a case study. Globalization has intensified the exposure of national financial systems to external shocks, trade imbalances, and structural adjustments. For Ukraine, these challenges are compounded by ongoing internal instability and the need to align with international financial standards, making effective financial adaptation essential for maintaining macroeconomic stability and economic resilience. The study provides an analysis of Ukraine's balance of payments for 2023–2024, highlighting a worsening current account balance in 2024 due to a growing trade deficit and subdued export recovery. Capital and financial accounts reflect volatile investment inflows, with long-term direct investment constrained by geopolitical uncertainty and systemic risks. The article also examines the influence of international financial institutions such as the IMF and EU, whose programs have simultaneously offered financial stability and imposed structural reform obligations. In response, Ukraine has introduced adaptive policy mechanisms, including medium-term budget planning, inflation targeting, public debt diversification, and export promotion strategies. Despite these efforts, challenges persist due to weak institutional frameworks, limited financial infrastructure, and unpredictable global market conditions. The research employs a systems approach, linking macroeconomic indicators with institutional adaptability. It identifies critical vulnerabilities such as energy dependence, a narrow export base, and underdeveloped capital markets. The article concludes by emphasizing the need for a comprehensive model of adaptive financial governance that integrates risk analysis, strategic planning, and cross-sectoral coordination. This model is vital for Ukraine and similarly situated economies aiming to achieve sustainable integration into the global financial system.

Keywords: financial management, adaptation, international integration, balance of payments, foreign trade, macroeconomic stability, economic system.

Постановка проблеми. У контексті глобалізації та інтеграційних процесів, що дедалі активніше охоплюють сучасну світову економіку, постає проблема адаптації національних фінансових систем до нових викликів. Для України, яка перебуває на етапі поглиблення міжнародно-економічної інтеграції та водночас стикається з воєнною загрозою, нестабільною зовнішньоекономічною кон'юктурою та борговим тиском, проблема ефективного управління фінансами набуває особливої актуальності. Складність ситуації обумовлена не лише зовнішньою нестабільністю, але й внутрішніми дисбалансами, що проявляються у структурі зовнішньої торгівлі, негативному сальдо платіжного балансу, слабкій інвестиційній привабливості та високій залежності від імпорту капітальних товарів і енергоносіїв.

Особливістю сучасного етапу є те, що фінансові виклики більше не є суто внутрішньоекономічним явищем – вони формуються під тиском зовнішніх факторів, таких як інтеграція до глобальних

фінансових ринків, вимоги до гармонізації регуляторних механізмів із європейськими стандартами, валютні коливання, зміна умов міжнародного кредитування та вплив міжнародних економічних організацій. У таких умовах управління фінансами має трансформуватися з традиційної реактивної моделі на проактивну систему, здатну передбачати, аналізувати та моделювати наслідки економічної інтеграції та шукати відповідні інструменти реагування.

Актуальність проблеми також посилюється хронічною нестачею внутрішніх ресурсів для забезпечення макроекономічної стабільності. Це зумовлює потребу в зовнішньому фінансуванні, що, у свою чергу, загострює питання боргової стійкості та платоспроможності країни. Проблемним залишається питання підвищення ефективності використання міжнародної фінансової допомоги, розвитку внутрішнього фінансового ринку, удосконалення механізмів стратегічного бюджетного планування

та управління ризиками. Крім того, значною перешкодою для адаптації залишається низький рівень інституційної спроможності, що ускладнює реалізацію фінансових стратегій в умовах швидких зовнішніх змін.

Таким чином, проблема адаптації управління фінансами до викликів міжнародно-економічної інтеграції є багатовимірною та комплексною. Вона охоплює як мікроекономічний рівень – через потребу адаптації фінансової політики підприємств до зовнішніх умов, так і макроекономічний – через розробку ефективних державних механізмів фінансового реагування, інтеграцію у міжнародні фінансові інститути, модернізацію фінансової інфраструктури та забезпечення стійкості соціально-економічної системи. У цьому контексті вивчення механізмів адаптації управління фінансами набуває не лише наукового, а й важливого прикладного значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі останніх років активно досліджується проблематика адаптації фінансового управління до глобалізаційних викликів, що зумовлено посиленням інтеграційних процесів, економічною нестабільністю та зміною функціонального середовища. Скрипник С. зосереджується на адаптації управлінського обліку до сучасних викликів, акцентуючи увагу на потребі трансформації інформаційної підтримки фінансових рішень в умовах невизначеності та ризиків зовнішнього середовища [1]. Водночас Висоцька І.Б. та Нагірна О.В. обґрунтовують роль діджиталізації як чинника зростання ефективності фінансового менеджменту, зокрема в аспектах автоматизації, аналітики та оперативного прийняття управлінських рішень у глобалізованій економіці [2].

Окрема увага у наукових дослідженнях приділяється міжнародному контексту. Череватюк І.Є. та співавтори аналізують роль міжнародних економічних організацій у формуванні глобальної фінансової політики, що безпосередньо впливає на адаптаційні механізми країн, таких як Україна [3]. Подібну тематику висвітлює й Ринейська Л.С., яка наголошує на стратегічному значенні міжнародних інституцій для координації економічного розвитку, стабілізації ринків та впровадження спільних стандартів [5]. Ці праці дозволяють простежити вплив глобальних структур на внутрішню фінансову стратегію.

Значну наукову цінність мають дослідження інноваційної складової фінансової адаптації. Задворний Ю. розглядає еволюцію ролі фінансових інновацій у контексті відповіді на виклики фінансових ринків, наголошуючи на необхідності модернізації інструментарію фінансового управління [4]. Доповнює цей аспект монографія Бондар Н.О. та колективу авторів, у якій проаналізовано адаптаційні обліково-фінансові механізми інноваційної взаємодії підприємств в умовах соціально-поведінкових обмежень, що актуалізує питання гнучкості фінансової політики в умовах нестандартних викликів [6].

Фокус на фіскальних механізмах адаптації в умовах глобальних трансформацій зробила Соколовська А., яка розкрила особливості фіскальної політики як інструменту реагування на зовнішні виклики, окресливши ефективні практики інших країн та можливості їх застосування в Україні [7]. У цьому ж руслі працює Дуляба Н., яка розглядає системні заходи забезпечення фінансової стабільності в умовах зростаючих глобалізаційних ризиків [8]. Нарешті, Ковальчук О.І. у своєму дослідженні пропонує стратегічні орієнтири адаптації фінансової політики України, підкреслюючи роль прогнозування, партнерств та управлінських інновацій у забезпеченні макрофінансової стабільності [9].

Таким чином, узагальнення останніх наукових джерел свідчить про глибоке осмислення викликів міжнародно-економічної інтеграції та пошук ефективних механізмів фінансової адаптації на макро- та мікрорівнях. Сформований теоретичний і емпіричний базис дає змогу зосередити подальші дослідження на розробці інтегрованої моделі адаптаційного фінансового управління з урахуванням національних особливостей і міжнародних тенденцій.

Постановка завдання. Метою дослідження є виявлення ключових механізмів адаптації управління фінансами в умовах міжнародно-економічної інтеграції соціально-економічних систем. Особливу увагу приділено аналізу динаміки платіжного балансу України у 2023–2024 роках та структурі зовнішньоекономічних потоків як факторів формування ефективної фінансової політики.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах глобальної нестабільності та трансформації міжнародного економічного середовища перед соціально-економічними системами постають нові виклики, що потребують принципово нових підходів до управління фінансами. Україна, яка активно рухається шляхом європейської інтеграції, змушена не лише відповідати стандартам міжнародного фінансового регулювання, але й одночасно адаптувати власну економіку до умов конкурентного світового ринку. В умовах воєнної загрози, порушення ланцюгів постачання, інфляційного тиску та значного зовнішнього боргового навантаження, формування ефективних механізмів управління фінансами стає не лише інструментом виживання, а й основою довгострокового економічного розвитку.

Механізми адаптації управління фінансами мають бути чутливими до змін у структурі зовнішньоекономічних потоків, особливо в умовах інтеграції до європейського та глобального фінансового простору. Стан платіжного балансу та зовнішньої торгівлі виступає важливим індикатором як стійкості фінансової системи, так і її готовності до адаптації. Як свідчать дані, у 2023 році Україна залишалась експортером сировини та харчової продукції, в той час як імпорт зосереджувався переважно у високо-технологічних галузях, таких як паливо, капітальне

устаткування та транспортне обладнання. Така структура формує стійку зовнішню залежність від критичних імпорتنих товарів та посилює технологічну вразливість країни. Водночас єдиним сегментом з профіцитним сальдо у 2023 році залишалась торгівля харчовими продуктами, що частково згладжувала дефіцити в інших товарних категоріях, проте не компенсувала їх повною мірою [10].

Продовження негативної тенденції у 2024 році, зокрема зниження експорту на 2,8% та зростання імпорту на 3,6% порівняно з 2023 роком, призвело до ще більшого розширення дефіциту торговельного балансу. Відповідно, платіжний баланс зберіг своє від'ємне сальдо, підкріплене також значними фінансовими відтоками у вигляді інвестиційних доходів та виплат за зовнішніми зобов'язаннями. У таких умовах актуалізується потреба у формуванні гнучких, науково обґрунтованих та стратегічно орієнтованих механізмів управління фінансами, що здатні не лише реагувати на кризові явища, а й забезпечувати адаптацію економічної системи до нових умов інтеграційної взаємодії.

Таким чином, проблема адаптації управління фінансами до викликів міжнародно-економічної інтеграції набуває критичної актуальності. Вона охоплює не лише інституційні зміни в державному фінансовому секторі, але й глибоку трансформацію бюджетної, митної, валютної, боргової політик та стимулювання інвестиційної активності в реальному секторі.

Аналізуючи зовнішньоторговельну діяльність України за основними економічними категоріями, варто зазначити істотну структурну асиметрію між експортними та імпортними потоками, що є критично важливою в контексті адаптації управління фінансами до умов міжнародно-економічної інтеграції.

Діаграма на рис. 1 ілюструє розподіл експорту та імпорту України у 2023 році за широкими економічними категоріями (ШЕК). Графік відображає обсяги товарообігу у мільйонах доларів США за такими категоріями: харчові продукти та напої (ХПН), сировина для промисловості (СП), паливо та мастильні матеріали (ПММ), капітальне устаткування (КУ), а також транспортне обладнання (ТО).

З діаграми видно, що найбільший обсяг експорту припадає на сировину для промисловості (14 407,5 млн дол. США), а імпорту – на цю ж категорію, але дещо менше (13 027,5 млн дол. США).

Значний експорт також спостерігається у категорії харчових продуктів та напоїв (10 532,6 млн дол.), проте обсяг імпорту цієї категорії становить лише 4 419,9 млн дол., що свідчить про позитивне сальдо торгівлі. Переважна частина експорту зосереджена на сировині для промисловості (52,15%) та харчових продуктах і напоях (38,12%), які разом забезпечують понад 90% експортного доходу у відповідних категоріях. Це підтверджує домінування аграрно-сировинної моделі, що історично властива економіці України.

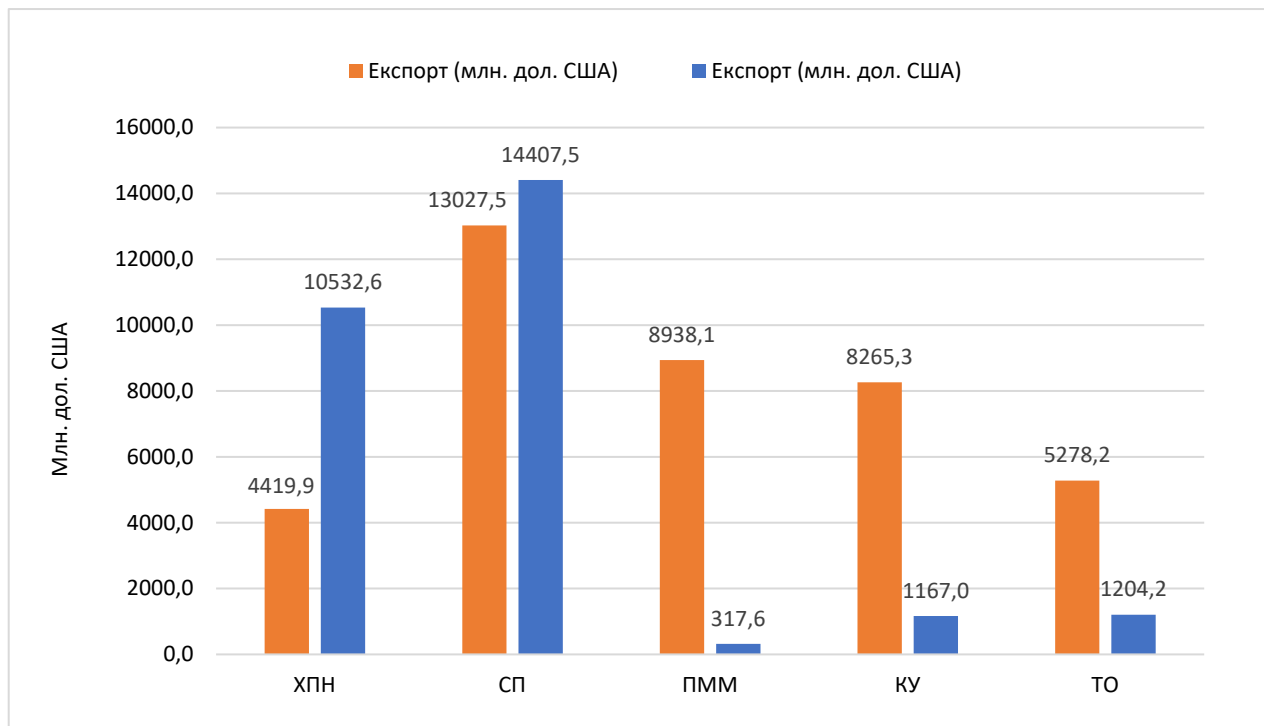

Рис. 1. Розподіл експорту–імпорту товарів за широкими економічними категоріями (ШЕК) в 2023 році.

Умовні позначки: ХПН – харчові продукти та напої; СП – сировина для промисловості, не включена в інші категорії; ПММ – паливо та мастильні матеріали; КУ – капітальне устаткування (крім транспортного), деталі, частини та приладдя для нього; ТО – транспортне обладнання, деталі, частини та приладдя для нього.

Джерело: побудовано авторами на підставі [10]

Водночас у категоріях ПММ, КУ та ТО домінує імпорт. Зокрема, для пального та мастил імпорт сягає 8 938,1 млн дол., тоді як експорт лише 317,6 млн дол. Аналогічна ситуація з капітальним устаткуванням – імпорт 8 265,3 млн дол., а експорт лише 1 167,0 млн дол. Для транспортного обладнання обсяги імпорту також значно вищі (5 278,2 млн дол.) у порівнянні з експортом (1 204,2 млн дол.).

Натомість імпортна структура відображає високий рівень залежності від зовнішніх джерел постачання пального, капітального устаткування та транспортного обладнання. Так, імпорт палива становить 22,39% від загального обсягу, а обладнання та устаткування разом формують майже 34% імпортного тиску. Ці групи товарів відображають критичну технологічну залежність від глобальних ринків, що в умовах економічних шоків і порушення логістичних ланцюгів формує підвищений ризик зниження фінансової стабільності.

Таким чином, діаграма демонструє, що Україна у 2023 році залишається експортером сировини й аграрної продукції, натомість значну частину устаткування, енергоносіїв і транспорту змушена імпортувати, що вказує на потребу структурної трансформації вітчизняної економіки задля зменшення залежності від імпорту у високотехнологічних галузях.

Сальдо зовнішньоторговельного балансу свідчить про хронічний дефіцит за позиціями капітальних товарів. Зокрема, найбільші негативні значення спостерігаються по паливу (-8,6 млрд дол. США), капітальному устаткуванню (-7,1 млрд) та транспортному обладнанню (-4,1 млрд). Єдиною категорією з позитивним сальдо є експорт харчових продуктів, який перекидає імпорт у понад 2 рази. Тим не менш, частка цього профіциту (майже 50%) не покриває масштабних втрат у високотехнологічних секторах.

У межах теми дослідження – «Механізми адаптації управління фінансами до викликів міжнародно-економічної інтеграції соціально-економічних систем» – виявлені дисбаланси вимагають комплексного перегляду політики у сфері фінансового планування, митного регулювання та промислової модернізації. Зовнішньоторговельна залежність від енергоносіїв та імпортного обладнання вимагає запровадження стратегічних механізмів з підтримки внутрішнього виробництва, зокрема шляхом стимулювання локалізації виробничих потужностей, розвитку альтернативної енергетики, державних гарантій для інноваційних інвестицій, а також перехід на моделі з вищою доданою вартістю.

Фінансова політика має забезпечити ресурсне підґрунтя для зниження залежності від імпорту критичних ресурсів і формування резервів стабілізації. Це, в свою чергу, вимагає переходу від реактивного управління фінансами до проактивного стратегічного моделювання сценаріїв впливу глобальних інтеграційних процесів. Висновки також засвідчують, що ефективна інтеграція в міжнародну економіку можлива лише за умов внутрішньої інституційної перебудови соціально-економічної системи з акцентом на самодостатність ключових секторів.

Проаналізуємо динаміку платіжного балансу України за 2024 рік через призму адаптації управління фінансами до викликів міжнародно-економічної інтеграції.

У 2024 році платіжний баланс України [11] демонструє складну динаміку, що відображає напружену макроекономічну ситуацію в умовах війни, глобальної невизначеності та поступового входження країни в глибші інтеграційні процеси зі світовим фінансовим простором (табл. 1). Ці тенденції наочно ілюструють виклики, на які має

Таблиця 1

Динаміка платіжного балансу України за 2024 рік, млн дол. США

Стаття	I кв.	II кв.	III кв.	IV кв.	2024 всього
Рахунок поточних операцій	-3430	-6113	-1640	-2566	-13749
Баланс товарів та послуг	-6852	-8755	-9901	-10403	-35911
Експорт товарів	10006	9527	9150	10205	38888
Імпорт товарів	15656	16890	17475	19270	69291
Баланс первинних доходів	-27	241	137	-24	330
Баланс вторинних доходів	3449	2398	8124	7861	21832
Рахунок операцій з капіталом	58	93	4927	38	5116
Фінансовий рахунок	-6548	-370	4108	-5820	-8630
Прямі інвестиції (сальдо)	-1925	-1132	-170	-264	-3491
Портфельні інвестиції (сальдо)	-46	466	6053	154	6627
Інші інвестиції (сальдо)	-4350	342	-1435	-6099	-11542
Зведений баланс	3176	-5650	-821	3292	-3
Резерви та пов'язані статті	3176	-5650	-821	3292	-3
Резервні активи	3202	-5979	515	5163	2901
Кредити МВФ	26	-329	1336	1871	2904

Джерело: сформовано авторами на підставі [11]

реагувати система управління фінансами в контексті міжнародно-економічної інтеграції.

Рахунок поточних операцій завершив рік із суттєвим від'ємним сальдо – (-13,749 млн дол. США). Найбільше негативне сальдо формували баланс товарів та послуг (-35,911 млн дол.), де експорт товарів (38,888 млн дол.) був значно нижчим за імпорт (69,291 млн дол.), що свідчить про значну зовнішньоторговельну залежність і потребу у відновленні виробничих та експортних спроможностей. Баланс послуг також залишався негативним -5,508 млн дол., попри суттєвий експорт послуг (17,226 млн дол.) – зокрема, за рахунок ІТ-послуг. Це свідчить про відтік валютних ресурсів через оплату зовнішніх послуг, що вимагає зміцнення внутрішньої сервісної економіки.

Баланс первинних доходів загалом був позитивним (+330 млн дол.), здебільшого за рахунок балансу оплати праці (7,751 млн дол.) – тобто переказів трудових мігрантів. Водночас значні виплати інвестиційних доходів (8,834 млн дол.) свідчать про збереження зовнішньої залежності та витік капіталу у вигляді дивідендів та процентних платежів. Це сигналізує про виклики в управлінні зовнішніми зобов'язаннями, які посилюються в інтеграційних умовах.

Рахунок операцій з капіталом був незначним, з позитивним сальдо 5,116 млн дол., не маючи істотного впливу на загальний баланс. Водночас фінансовий рахунок завершив рік значним відтоком капіталу (-8,630 млн дол.), що пов'язано з масштабними змінами у структурі інвестицій.

Прямі інвестиції мали негативне сальдо -3,491 млн дол., де найбільше спостерігається домінування пасивів над активами – тобто збільшення зобов'язань, зумовлене, можливо, внутрішнім реінвестуванням, а не новими іноземними вливаннями. Портфельні інвестиції показали навпаки – позитивне сальдо (6,627 млн дол.), однак активи зростали повільніше, ніж пасиви, що свідчить про короткостроковість та вразливість таких вкладень у ризикованому середовищі.

Найбільший виклик становлять інші інвестиції (-11,542 млн дол.), пов'язані з істотним впливом позикового капіталу: пасиви сягнули 28,228 млн дол., що демонструє глибоку залежність економіки від зовнішніх позик, зокрема через сектор державного управління (24,679 млн дол.). З одного боку, це допомогло профінансувати дефіцит, але з іншого – поглибило боргову вразливість. Така структура вимагає перегляду стратегій управління державним боргом, особливо в умовах інтеграції у європейське економічне середовище.

Незначне позитивне значення зведеного балансу (-3 млн дол.) та компенсуючі надходження за рахунок резервів і пов'язаних статей (2,901 млн дол.) свідчать про втручання НБУ для підтримання зовнішньої рівноваги. Це підтверджує

активне використання резервних активів та МВФ-кредитування (2,904 млн дол.), що хоч і стабілізує ситуацію в короткостроковій перспективі, але вимагає більшої фінансової незалежності в довгостроковому періоді.

У контексті управління фінансами в умовах міжнародно-економічної інтеграції ці дані вказують на потребу адаптації до нових викликів. По-перше, управлінські механізми мають бути спрямовані на посилення експортного потенціалу та скорочення дефіциту торгового балансу, особливо у секторі високотехнологічних і переробних товарів. По-друге, необхідно оптимізувати структуру зовнішнього боргу, зменшуючи залежність від короткострокових позик і посилюючи фінансову дисципліну.

Крім того, в умовах інтеграції до європейського економічного простору важливо адаптувати нормативно-правову та фінансову інфраструктуру до стандартів ЄС, щоб забезпечити прозорість капітальних потоків, мінімізувати тіньовий сектор і покращити інвестиційний клімат. Ефективне управління міжнародними резервами та диверсифікація джерел фінансування повинні стати ключовими елементами стратегії фінансової безпеки України.

У підсумку, 2024 рік продемонстрував значну напругу у зовнішньоекономічному балансі країни, проте з одночасними проявами гнучкості та здатності адаптуватися. Реформування механізмів управління фінансами в умовах інтеграції має базуватися на зміцненні макроекономічної стабільності, зниженні боргового навантаження та стимулюванні довгострокових інвестицій у стратегічні галузі економіки.

Висновки. Аналіз платіжного балансу України за 2024 рік свідчить про збереження складної зовнішньоекономічної ситуації, яка характеризується значним дефіцитом рахунку поточних операцій, а також волатильністю фінансових потоків. Водночас порівняльний аналіз із показниками за 2023 рік дозволяє зробити важливі висновки щодо динаміки зовнішньої торгівлі та адаптації фінансової системи до викликів міжнародно-економічної інтеграції. У 2023 році експорт товарів склав 40,016 млн дол. США, а імпорт – 66,873 млн дол., тоді як у 2024 році відповідні показники становили 38,888 млн та 69,291 млн дол. США. Тобто, експорт за рік знизився на 2,8%, а імпорт зріс на 3,6%. Це призвело до ще більшого розширення негативного сальдо зовнішньої торгівлі товарами та послугами, яке у 2024 році сягнуло -35,911 млн дол., порівняно з -28,478 млн дол. у попередньому році.

Поточне сальдо платіжного балансу залишилося від'ємним, що є індикатором незбалансованості зовнішніх фінансових потоків країни. Значна імпортна залежність, зумовлена як потребами у критичному імпорті, так і повільним відновленням промислового виробництва, продовжує формувати тиск на валютний ринок і загалом на платіжний

баланс. Слід також враховувати, що зменшення експорту є наслідком не лише воєнного стану, а й структурних деформацій в економіці, що обмежують можливості виходу українських товарів на нові ринки.

Фінансовий рахунок у 2024 році також залишився від'ємним (–8,630 млн дол. США), попри тимчасові припливи капіталу в окремі квартали. Основними джерелами нестійкості стали інші інвестиції та прямі інвестиції, які свідчать про недостатню привабливість українського ринку для довгострокового капіталу. У той час як портфельні інвестиції у 2024 році зросли, їхня нестабільність і короткостроковий характер не дозволяють розглядати їх як надійне джерело фінансової стабільності. Варто відзначити, що позитивне сальдо за рахунком вторинних доходів (21,832 млн дол.) частково згладило негативний ефект від торговельного дефіциту, однак ці надходження мають споживчий, а не інвестиційний характер.

Формування ефективної системи управління фінансами в умовах міжнародної економічної інтеграції вимагає зміщення акцентів від короткострокових компенсаторних заходів до довгострокових стратегій розвитку. Це передбачає необхідність переорієнтації на стимулювання експорту продукції з високою доданою вартістю, диверсифікацію зовнішніх торговельних партнерів та модернізацію національної виробничої бази. Структура імпорту повинна бути піддана ретельному аналізу з метою скорочення витрат на некритичні групи товарів і одночасного стимулювання імпортозаміщення через розвиток внутрішнього ринку.

Водночас важливою передумовою зменшення дефіциту фінансового рахунку є формування сприятливого інвестиційного клімату. Для цього потрібні послідовні інституційні реформи, прозора судова система, захист прав інвесторів і стабільна податкова політика. Лише за таких умов можливе нарощення довгострокових прямих іноземних інвестицій, які сприятимуть зростанню виробництва, зайнятості та зовнішньоторговельного потенціалу країни.

Оптимізація структури зовнішнього боргу також має стати пріоритетом державної фінансової політики. Україна повинна зменшувати частку короткострокових позик і надавати перевагу довгостроковому пільговому фінансуванню під гарантії розвитку. У цьому контексті важливу роль відіграє співпраця з міжнародними фінансовими організаціями, яка повинна бути не лише джерелом ресурсів, але й інструментом підвищення ефективності фінансового управління на основі принципів прозорості, відповідальності та результативності.

Таким чином, показники платіжного балансу України за 2024 рік відображають глибоку необхідність адаптації управлінських механізмів до умов міжнародно-економічної інтеграції. Вони сигна-

лізують про необхідність системних змін у політиці управління фінансами, спрямованих на забезпечення макроекономічної стабільності, розвиток експортного потенціалу, стимулювання інвестиційної активності та підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Тільки за умови реалізації комплексних реформ можна забезпечити стійкість соціально-економічної системи та підвищити рівень її адаптивності до глобальних викликів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Скрипник С. Адаптація систем управлінського обліку до сучасних викликів. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 2(53). С. 78–85. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-11>
2. Висоцька І. Б., Нагірна О. В. Діджиталізація як чинник підвищення ефективності фінансового менеджменту в умовах глобалізації. *Академічні візії*. 2024. Вип. 36. Опубліковано 30.10.2024. Секція: Економіка. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14178795>
3. Череватюк І. Є., Женчак М. В., Солоп Є. Ю., Поскребок М. А., Кавецький С. С. Роль міжнародних економічних організацій у формуванні глобальних економічних політик. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2024. Вип. 41. С. 431–437. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12759363>
4. Задворний Ю. Еволюція ролі фінансових інновацій у вирішенні викликів фінансових ринків. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 65. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-32>
5. Ринейська Л. С. Роль міжнародних організацій у формуванні міжнародних стратегій економічного розвитку. *Ефективна економіка*. 2018. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6178> (дата звернення: 30.05.2025).
6. Адаптаційні обліково-фінансові механізми інноваційної взаємодії суб'єктів господарювання в умовах соціально-поведікових обмежень [Текст] : монографія / Н. О. Бондар, О. В. Гребенікова, О. В. Дегтярьова та ін.; за наук. ред. Т. В. Калінеску. Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2024. 160 с.
7. Соколовська А. Механізми фіскальної адаптації в умовах глобальних викликів: світовий досвід і українські реалії. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2021. № 3(99). С. 7–19. DOI: <https://doi.org/10.35774/tntu2021.03.007>
8. Дуляба Н. Механізми забезпечення фінансової стабільності в умовах викликів глобалізації. *Економіка і організація управління*. 2023. № 4(48). С. 116–127. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.4.11>
9. Ковальчук О.І. Адаптація фінансової політики України до глобалізаційних викликів: стратегічні орієнтири. *Науковий вісник Таврійського державного агротехнологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2022. Вип. 4(44). С. 128–135. DOI: [https://doi.org/10.37128/2519-2868-2022-4\(44\)-18](https://doi.org/10.37128/2519-2868-2022-4(44)-18)
10. Розподіл експорту-імпорту товарів за широкими економічними категоріями (ШЕК) // Державна служба статистики України. – 2024. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/zd/new/arh_r_ek_u.html

11. Платіжний баланс України // Мінфін – економіка. – Останнє оновлення: 21.03.2025. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/balance/>

REFERENCES:

1. Skrypnyk S. (2025). Adaptatsiia system upravlinshoho obliku do suchasnykh vyklykiv [Adaptation of management accounting systems to modern challenges]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, 2(53), 78–85. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-11>
2. Vysotska I. B. & Nahirna O. V. (2024). Didzhytalizatsiia yak chynnyk pidvyshchennia efektyvnosti finansovoho menedzhmentu v umovakh hlobalizatsii [Digitalization as a factor of increasing the efficiency of financial management in the context of globalization]. *Akademichni vizii*, 36. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14178795>
3. Cherevatiuk I. Ye., Zhenchak M. V., Solop Ye. Yu., Poskrebok M. A. & Kavetskyi S. S. (2024). Rol mizhnarodnykh ekonomichnykh orhanizatsii u formuvanni hlobalnykh ekonomichnykh polityk [The role of international economic organizations in shaping global economic policies]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava*, 41, 431–437. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12759363>
4. Zadvornyi Yu. (2024). Evoliutsiia roli finansovykh innovatsii u vyrishenni vyklykiv finansovykh rynkiv [Evolution of the role of financial innovations in solving the challenges of financial markets]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 65. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-32>
5. Rynéiska L. S. (2018). Rol mizhnarodnykh orhanizatsii u formuvanni mizhnarodnykh stratehii ekonomichnoho rozvytku [The role of international organizations in shaping international strategies for economic development]. *Efektivna ekonomika*, 3. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6178>
6. Bondar N. O., Hrebenikova O. V., Dehtiarova O. V., et al. (2024). *Adaptatsiini oblikovo-finansovi mekhanizmy innovatsiinoi vzaiemodii subiektiv hospodariuvannia v umovakh sotsialno-povedinkovykh obmezhen* [Adaptation accounting and financial mechanisms of innovative interaction of economic entities under socio-behavioral constraints]. In T. V. Kalinesku (Ed.), *Monohrafiia*. Kharkiv: National Aerospace University named after M. E. Zhukovsky “Kharkiv Aviation Institute”. 160 p.
7. Sokolovska A. (2021). Mekhanizmy fiskalnoi adaptatsii v umovakh hlobalnykh vyklykiv: svitovyi dosvid i ukraïnski realii [Mechanisms of fiscal adaptation under global challenges: international experience and Ukrainian realities]. *Visnyk Ternopilskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, 3(99), 7–19. DOI: <https://doi.org/10.35774/tntu2021.03.007>
8. Duliaba N. (2023). Mekhanizmy zabezpechennia finansovoi stabilnosti v umovakh vyklykiv hlobalizatsii [Mechanisms of ensuring financial stability under the challenges of globalization]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, 4(48), 116–127. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.4.11>
9. Kovalchuk O. I. (2022). Adaptatsiia finansovoi polityky Ukrainy do hlobalizatsiinykh vyklykiv: stratehichni oriientyry [Adaptation of Ukraine's financial policy to globalization challenges: strategic guidelines]. *Naukovyi visnyk Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu. Seriia: Ekonomichni nauky*, 4(44), 128–135. DOI: [https://doi.org/10.37128/2519-2868-2022-4\(44\)-18](https://doi.org/10.37128/2519-2868-2022-4(44)-18)
10. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2024). *Rozpodil eksportu-importu tovariv za shyrokymy ekonomichnymy katehoriiamy (SHEK)* [Distribution of exports and imports of goods by broad economic categories (BEC)] [Electronic resource]. Retrieved from: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/zd/new/arh_r_ek_u.html
11. Minfin. (2025). *Platyzhnyi balans Ukrainy* [Balance of payments of Ukraine] [Electronic resource]. Last updated: 21.03.2025. Retrieved from: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/balance/>